

แนะนำ...วิทยาศาสตร์ที่ซ่อนในพิพิธภัณฑ์ "จ่าทวี"

นำเสนอเมื่อ : 17 ส.ค. 2552

พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวี แหล่งความรู้ที่รวบรวมจากความสนใจส่วนตัวของเจ้าหน้าที่และต้องการเผยแพร่แก่สาธารณะ

☐	
<p>คลิกที่ภาพเพื่อดูขนาดใหญ่ขึ้น</p> <p>☐</p> <p>"ครัวไฟ" ภูมิปัญญาพื้นบ้านที่ประยุกต์ใช้เตาไฟบนเรือนไม้โดยการใช้ถ่านไฟอ่อนความร้อนระบะดิน และป้องกันอาหารจากมลพิษด้วยกะลาหินมดในตะขอกวน</p>	<p>ที่ที่อาจไม่ลงมือทำ "สมิทโซเนียน" ไม่มีวีแววที่จะเป็นแหล่งความรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีใดๆ มากไปกว่าแหล่งรวบรวม "ของเก่าๆ" แต่ถ้านักคิดเห็นเราจะเห็นภูมิปัญญาที่แฝงไปอยู่หลักการทางวิทยาศาสตร์ของ ปูยา-ดาวยุคที่ซ่อนอยู่ในของใช้และวิถีความเป็นอยู่แบบพื้นบ้านของคนไทยในอดีตที่ "พิพิธภัณฑ์จันทวี"</p>
<p>☐</p> <p>ภาพเจ้าหน้าที่ช่างหล่อพระพุทธรูป ซึ่งติดอยู่ข้างผนังพิพิธภัณฑ์</p>	<p>หลายคนเคยไปเยี่ยมเยียน หลายคนเคยได้ยินชื่อ "พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน จันทวี" แหล่งรวบรวมนิทรรศการ และความรู้เกี่ยวกับความเป็นอยู่ของคนไทยในอดีตซึ่ง ตั้งอยู่ใน จ.พิษณุโลก แต่อีกหลายคนก็ยังไม่รู้จักพิพิธภัณฑ์แห่งนี้เลย และนี่มาเป็นประสบการณ์ที่ดีสำหรับทีมข่าววิทยาศาสตร์ ASTV-ผู้จัดการออนไลน์ ที่ได้ไปเยือนพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ พร้อมๆ กับเหล่าช่างที่และนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ของสถาบันสำนักเรียนท่าโพธิ์ ภาควิชาศิลปกรรม คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร</p>
<p>☐</p> <p>กล่องตาแมวซึ่งได้รับความสนใจจากนักฟิสิกส์และผู้เข้าชมอย่างมาก</p>	<p>ที่พิพิธภัณฑ์มีส่วนจัดแสดงหลายส่วน ทั้งห้องแสดงภาพซึ่งแสดงภาพในอดีตของชาวพิษณุโลก อาคารแสดงจัดแสดงนิทรรศการซึ่งรวบรวมของใช้และจัดแสดงวิถีความเป็นอยู่ของชาวภาคเหนือตอนล่าง และอาคารนิทรรศการชาวจีน ซึ่งทีมข่าววิทยาศาสตร์ได้เข้าไปในอาคารจัดแสดง ซึ่งยกเรือน้อยๆ และเครื่องใช้ที่ดูแสนธรรมดาแต่แฝงภูมิปัญญาในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติมาจัดแสดง ซึ่งเมื่อฉายด้วยกาลเวลาก็อืดออดแล้ว สิ่งเหล่านี้ยิ่งเรื่องคุณค่ามากขึ้นทุกวัน</p>
<p>☐</p> <p>"ส้ม" อุปกรณ์จับสัตว์น้ำซึ่งอาศัยการคาดเดาตำแหน่งของปลาที่ว่ายอยู่ในน้ำ โดยอดีตเราไม่ใช้ลวดแบบลวดลื่นลื่นหา แต่มีหลักการวางจะใช้ลวดในช่วงกลางวันแดดจัด ซึ่งปลาจะหลบแดดอยู่ในบริเวณร่มๆ</p>	<p>"เครื่องมือจับสัตว์" เป็นส่วนหนึ่งของภูมิปัญญาของคนรุ่นก่อน ที่รู้จักสังเกตพฤติกรรมสัตว์มาเป็นประโยชน์ในการออกแบบเครื่องมือ</p>
<p>☐</p> <p>อุปกรณ์จับแมลง เมื่อแมลงพองขาจะถอยหลังไม่ได้ เพราะขาติดกับช่องไม้ได้ ทำให้ถึงขานแมลงออกมาไขประโยชน์ได้ แต่ชาวบ้านจะไม่ขมเมมเพื่อกินเป็นอาหารเนื่องจากเนื้อเหนียว ไม่อร่อย</p>	<p>"กล่องตาแมว" เป็นเครื่องมือสำหรับจับหนูเพื่อนำมาประกอบอาหาร รุปร่างของกล่องที่ดูเรียบง่าย แต่กลับมีกลไกอันแสนชาญฉลาดในการดักจับหนู ลักษณะเป็นกล่องสี่เหลี่ยมผืนผ้า ด้านหน้ามีรู 2 ช่องสำหรับดักหนูขนาดใหญ่และไม้ไผ่กั้นไปมองแล้วคล้ายดวงตาจุดหนึ่ง</p>
<p>☐</p> <p>ตาเต็ง สำหรับชั่งน้ำหนัก ซึ่งมีค่าเปรียบเทียบกับคนลืมน้ำดื่มว่าไม่เต็มเต็ง</p>	<p>ภายในกล่องยังแบ่งออกเป็น 4 ช่อง ซึ่ง 2 ช่องด้านหน้ามีกลไกไม่ประกบ ส่วน 2 ช่องด้านหลังสำหรับจับหนูที่ติดกับ เมื่อหนูวิ่งเข้าไปในกล่องเพื่อเข้าไปกินอาหารที่ล่อไว้ ไม้ไผ่กั้นของหนูจะทำงานในกระดกเอียง และฝ่าไม้กั้นลง กระจกจึงไปปิดช่องที่หนูส่วนนั้นวิ่งเข้าไป ซึ่งพฤติกรรมของหนูจะไม่วิ่งถอยหลังแต่วิ่งไปข้างหน้าแล้ววิ่งถอยกลับโดยอัตโนมัติ และกลไกนี้ก็จะทำงานสลับซ้าย-ขวา ตามจำนวนหนูที่วิ่งเข้าไปติดกับ ทำให้สามารถจับหนูได้หลายตัวด้วยกล่องใบเดียว</p>
<p>☐</p> <p>"กระได" ซึ่งต่างจากบันไดตรงที่กระไดสามารถยกขึ้นบนเรือนได้ แต่บันไดจะติดอยู่ถาวร และลานชายของกระไดจะสั้นกว่าคานาข้าวเสมอ เพื่อให้เวลาแบกน้ำสดดูมดมาขายไม่โดนกระไดจนหกและห่อหุ้ม</p>	<p>พฤติกรรมของสิ่งที่มีแม่เมืองจันทวีจะได้อีกอาหารในมือ นำไปใส่อุปกรณ์จับสัตว์น้ำที่ขึ้นจากแม่น้ำหรือลำน้ำที่ติดกับ ที่ติดหัวของปลาที่วิ่งล่องลัดเข้ามาได้ จากนั้นนายพรานจะนำปลาไปล่อโดยใส่อาหารไว้ข้างใน ซึ่งนิยมใช้ขนม เมื่อเจ้าจอบเอามือลงเข้าไปก็จะทำมือไว้แน่นตามสัญชาตญาณ จึงติดกับนายพราน</p>
<p>☐</p> <p>อาวุธโบราณ</p>	<p>อุปกรณ์จับแมลง เป็นอีกเครื่องมือที่แสดงถึง การช่างสังเกตต่อพฤติกรรมสัตว์ แต่อุปกรณ์ดังกล่าวไม่ได้มีไว้เพื่อจับแมลงไปเป็นอาหาร หากแต่บรรพบุรุษของเราใช้เป็นอุปกรณ์สำหรับล่อให้แมลงเข้าไปติดกับเพื่อถอน ขนเมมไปใช้ประโยชน์ ทั้งเป็นยารักษาโรค เครื่องประดับและนำไปผสมเป็นยารักษาโรค และเนื่องจากเมมเนื้อเหนียวจึงไม่นิยมนำไปกิน ลักษณะเครื่องมือจะเป็นไม้เสานเมื่อแมลงเข้าไปติดกับจะพองขนตามสัญชาตญาณ</p>
<p>☐</p>	<p>ภายในอาคารนิทรรศการยังจัดแสดง "ครัวไฟ" ตัวอย่างครัวสมัยก่อนซึ่งใช้ประโยชน์จากเตาที่เรียกว่า "เตาสามเสา" เป็นเตาที่มีเสา 3 ก้อน บันขึ้นจากดินเหนียวคล้ายเขาคูด่างวางบนกระบะดินที่ขุดวางเอาบนครีวที่สร้างจากไม้ไผ่ โดยในครีวที่ไม่มีตุ่มเขี้ยวติดกับขาของไม้ไผ่ที่ขุดดินรูใหม่ ใช้ "กะลาหินมด" เป็นเครื่องมือกักอาหาร โดยจะเจาะรูกะลาเพื่อราดของเขานแล้วขันไม้ไผ่มีรูไว้ จากนั้นเติมน้ำในกะลา แล้วนำอาหารไปแขวนกับตะขอที่มีกะลาหินมด</p>
<p>☐</p>	<p>"เรือน้อยไฟหลังคลอเคล็ด" เป็นเรือนที่ปลูกขึ้นจากไม้ไผ่ทั้งหมด ทั้งนี้เพื่อให้ง่ายต่อการรื้อถอนสำหรับพื้นที่ไปใช้ประโยชน์อื่นไป เรือนน้อยไฟจะมีกองไฟอยู่กลางเรือน เมื่อผู้หญิงที่เพิ่งคลอดบุตรได้รับความร้อนจากกองไฟจากทำไหมตลกขำๆ เร็วขึ้น ภายในเรือนมีกระปุกเกลือที่ผู้หญิงที่เพิ่งคลอดบุตรโยนใส่กองไฟ เมื่อเกลือร้อนถึงระดับหนึ่งจะแตกกระเด็นมาถูกตัวแม่อายเปลี่ยจนหลับไป ทำให้ผู้หญิงที่เพิ่งคลอดดีใจด้วยเสมอ</p>
<p>☐</p>	<p>ขณะเดียวกันเด็กที่เพิ่งคลอดตามความเชื่อโบราณ ถือว่ายังจิตวิญญาณยังไม่เกิดบนโลกจนกว่าจะ "ตกฟาก" นั่นคือการนำศีรษะของเด็กไปกระทบกับฟากของเรือน ซึ่งอธิบายตามหลักการคือวิธีทำให้เด็กสำรอกน้ำคร่ำออกมา เช่นเดียวกับการตกบนเด็กแรกเกิดในปัจจุบัน ส่วนรักษาของเด็กจะฝังไข่เรือ่น โดยมีไม้หนามวางกั้นไว้ โบราณว่าเพื่อปกป้องกระสุนปืน แต่อธิบายตามหลักการคือวางลวดลึงคาวของรังเต็กจะตั้งโหมมา-แมวไปคุ้มกัน จึงต้องวางไม้หนามกั้นไว้</p>
<p>☐</p>	<p>ยังมีของใช้ทรงคุณค่าอีกมากในพิพิธภัณฑ์ของเจ้าลิ้มเอกทัฬหี บูรณเขตต์ อดีตข้าราชการทหารและช่างปั้นพระพุทธรูปซึ่งเก็บรวบรวมมาของเครื่องใช้ พื้นบ้านมาเป็นเวลานานนับปี ด้วยความชอบส่วนตัว และเผื่อแผ่ให้คนอื่น ๆ ได้รวมรับรูถึงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษไทย ที่รู้จักประดิษฐ์เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อมและความเป็นอยู่ เป็นวิถีชีวิตที่เลือกหนีไปจากสภาพเศรษฐกิจและสังคมไทยในปัจจุบัน</p>
<p>☐</p>	<p>พิพิธภัณฑ์แห่งนี้เป็นส่วนเล็กๆ ในสังคมที่ย้ำเตือนว่าวิถีชีวิตของบรรพบุรุษนั้นไม่ได้สูญหายไปโดยง่ายอย่างมากมายและมั่งคั่งกับความเชื่อเท่านั้น แต่ยังมีความรู้ มีหลักการที่อธิบายได้ทุกความเป็นไป เพียงแต่ถูกหลงลืมไป จะมองเห็นและรู้คุณค่าหรือไม่</p>